

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МОДЕЛЕЙ ВІДТВОРЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Степаненко С.В., канд. екон. наук, доц.
Харківський національний університет радіоелектроніки

За останні роки загострення природно-кліматичних проблем, які, зокрема, вникають за участю аграрного сектору, призвели до необхідності систем агроменеджменту у напрямі пошуку альтернативних моделей і способів сільськогосподарського виробництва за одночасного дотримання умов збереження та відновлення екобіологічного середовища. Агроекологічні бізнес-моделі набувають все більшої актуальності і популярності серед власників інвестиційного капіталу, що каталізує їх імплементацію у господарську практику агроформувань. Агроекологічні бізнес-моделі стратегічно орієнтовані на більш раціональне використання наявного ресурсно-виробничого потенціалу сільського господарства, характеризуються більш тісними зв'язками із природним середовищем, є більш гнучкими та чутливими із соціальних аспектів та орієнтовані на стале аграрне виробництво і розвиток сільських територій. Виключне важливе місце у системі управління агроекологічними моделями відводиться використанню, відновленню та відтворенню біологічних і природних ресурсів агросфери, які постають джерелом створення довгострокових цінностей для теперішніх та майбутніх поколінь.

Нові агроекологічні моделі відтворення природно-ресурсного потенціалу агросфери ґрунтуються на тісному поєднанні природних, біологічних, соціальних, економічних та фінансових факторів і спрямовані на покращення кількісних і якісних параметрів агроекобіосередовища. Пріоритетами управління за нових систем відтворення ресурсного потенціалу, крім традиційно фінансових цінностей і інтересів власників постають, екологічні цілі і завдання, які формують передумови для нарощування потенціалу виробництва екологічно чистої безпечної сільськогосподарської продукції за умов раціонального використання природно-біологічних ресурсів агросфери.

Новий тип моделей агроменеджменту, орієнтованих на збереження та відтворення ресурсного потенціалу агросектору, вимагає також глибоких зрушень у площині сприйняття цінностей агробізнесу у напрямі доповнення традиційних фінансових підходів цінностями сталого інклюзивного розвитку. Нові підходи ґрунтуються на поєднанні природно-біологічних процесів із соціально-економічними відносинами у межах єдиної цілісної системи.

Успіх трансформаційного переходу на сталі агроекологічні моделі відтворення ресурсного потенціалу вітчизняної агросфери залежить від сукупності чинників, які формують зовнішнє бізнес-середовище діяльності аграрних бізнес-суб'єктів. Мармуль Л.О. серед таких чинників виділяє наступні: суспільно-політичні; соціально-економічні; фактори сучасної державної агрополітики; результативність використання земельних ресурсів; якість природно-кліматичного потенціалу; енерго- та ресурсоемність сільськогосподарського виробництва; агроінновації [1].

Клокар О.О. сукупність цих факторів доповнює необхідними передумовами відтворення агроресурсного потенціалу, серед яких ключовими називає ціновий паритет між сільським господарством та іншими технологічно пов'язаними галузями, продуктивність ринків збуту сільськогосподарської продукції та рівень інвестиційної привабливості бізнес-суб'єктів [2].

Основною характерною рисою сталих агроекологічних моделей відтворення ресурсного потенціалу є раціональне використання природно-біологічних і трудових ресурсів, відновлення їх кількісних і якісних параметрів та оптимізація обсягів їх залучення у сільськогосподарське виробництво. Аграрний сектор України має потужний природно-ресурсний потенціал, основною складовою якого є земельні ресурси. Загальна площа сільськогосподарських угідь в Україні становить 41,3 млн га (або 68,5% від загальної площі території країни – табл. 1).

Таблиця 1 – Площа земельних ресурсів агросфери України

Показники	2000	2005	2010	2015	2017	2018	2019	2020
Площа с-г. угідь, тис га	41827,0	41722,2	41576,0	41507,9	41504,9	41489,3	41329,0	41310,9
у т.ч. рілля	32563,6	32451,9	32476,5	32541,3	32543,4	32544,3	32698,5	32757,3
сіножаті	2388,6	2429,2	5481,9	2406,4	2402,9	2399,4	2294,4	2283,9
пасовища	5521,3	5521,3	2410,9	5434,1	5430,9	5421,5	5282,6	5250,3
перелоги	421,6	419,9	310,2	233,7	230,6	229,3	190,5	166,7
багаторічні насадження	931,9	900,5	896,5	892,4	897,1	894,8	863,0	852,7

Джерело: складено автором за даними [3]

Як свідчать результати досліджень, кількісні показники площ сільськогосподарських угідь у країні визначаються тенденцію до зменшення, при цьому значною проблемою для сільського господарства та сільських територій України постає проблема зростання еродованих земель та земель, які поступово вибувають з господарського обороту. За даними Grow-порталу станом на 2020 рік в Україні більше половини сільгоспугідь зазнали ознак ерозії та істотного погіршення якісних характеристик. Щорічно близько 80-90 тис га втрачають свої властивості та збільшують площу деградованих малородючих ґрунтів. Такі тенденції формують стратегічну небезпеку для реалізації цілей сталого розвитку агросфери і сільських територій та підкреслюють виняткову важливість переходу на нові стійкі моделі відтворення ресурсного потенціалу.

Найбільш гостро дана проблема характерна для Харківської, Сумської, Донецької, Чернігівській, Кіровоградській та Миколаївській областей. Аналогічні тенденції притаманні всьому світу: щорічне збільшення деградованих сільськогосподарських ґрунтів у глобальному масштабі становить

понад 24 млрд тон. За збереження існуючих трендів у наступні 30 років непридатними можуть виявитись близько 95% сільгоспземель планети. [4].

За даними FAO вже сьогодні площа орних непридатних для сільськогосподарської обробки земель в Україні перевищує 20% її загального розміру. За таких умов існують істотні ризики втрати урожайності сільськогосподарських культур на 50% при втратах вартості виробництва продукції аграріями понад 20 млрд грн щорічно [5]. Для вирішення даної проблеми та відтворення земельних ресурсів аграрного сектору країни у 2021 році FAO була реалізована ініціатива збереження та захисту ріллі з метою створення сприятливих умов реалізації цілей сталого розвитку українського села та сільських територій.

Впровадження нових моделей відтворення ресурсного потенціалу об'єктивно вимагають матеріально-технічного і технологічного переоснащення агровиробників з урахуванням пріоритетів і цінностей сталого розвитку агробізнесу і сільських територій. Матеріально-технічне забезпечення протягом тривалого періоду поставало однією з найбільш гострих проблем вітчизняного сільського господарства у спектрі кількості та якості сільськогосподарської техніки і технологічного оснащення. За умов переходу на нові моделі управління відтворенням ресурсного потенціалу агросфери дані параметри доповнюються аспектами ресурсозбереження, безпеки та надійності.

Інформаційні джерела:

1. Мармуль Л.О., Леваєва Л.Ю. Відтворення потенціалу аграрних підприємств на засадах удосконалення методології ідентифікації, організаційно-економічного механізму використання та системного управління розвитком. Ефективна економіка. 2020. № 7. <http://www.economy.nayka.com.ua/>
2. Клокар О.О. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки: теоретичні та практичні аспекти дослідження його ефективного відтворення. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 5. С. 183-186
3. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Площа деградованих ґрунтів в Україні щороку збільшується на 80–90 тис. га. <https://www.growhow.in.ua/ploshcha-dehradovanykh-gruntiv-v-ukraini-shchoroku-zbilshuietsia-na-80-90-tys-ha/>
5. FAO запусає в Україні проєкт по боротьбі з деградацією ґрунтів. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2454995-fao-zapuskae-v-ukraini-proekt-po-borotbi-z-degradacieu-gruntiv.html>